

**Obrazloženje žirija Nagrade “Ranko Radović” za 2020. godinu
u kategoriji Kritičko-teorijski tekstovi o arhitekturi**

Žiri Nagrade “Ranko Radović” u kategoriji kritičko-teorijski tekstovi o arhitekturi, koji su i ove 2020. godine činili prof. dr Luka Skansi, Slobodan Giša Bogunović i dr Zlata Vuksanović-Macura, predsednica žirija, imao je zadatak i zadovoljstvo da pročita i odgovornost da vrednuje devet prijavljenih ostvarenja i dodeli nagradu. Usled, u mnogome izmenjene situacije u odnosu na prethodnu godinu zbog globalne pandemije, sastanci i razgovori članova Žirija odvijali su se putem internet komunikacije i platformi, što, moramo reći, nije uticalo i na naš rad i saradnju pri donošenju odluke o nagradi. U svakom slučaju, verujemo da ove okolnosti i sve veća upućenost na digitalno, naspram štampanog „na papiru“, u budućnosti neće poremetiti obim, raznovrsnost i bogatstvo objavljenih kritičko-teorijskih tekstova o arhitekturi.

Publikacije u konkurenciji za Nagradu „Ranko Radović“ u 2020. godini bile su: monografija *Josip Slade Šilović: graditeljska djela u Knjaževini Crnoj Gori 1877–1900*, autora Slobodana Mitrovića; *Bogdan Bogdanović, Biblioteka Beograd. Biblioteka arhitekta*, autorskog tima Jelica Jovanović, Wolfgang Thaler i Vladimir Kulić; zatim recenzije autorske izložbe Mirka Stanimirovića realizovane pod nazivom *Zlatna arhitektura Pirota*; serija tekstova *Raspakivanje biblioteka 21. veka* autora Dejana Vlaškalića; članak *Konkursna praksa kao deo planiranja obnove priobalja Beograda početkom 21. veka* autora Miroslave Petrović Balubdžić; monografija *Srpska crkva - Ruska ruka* autora Ivana R. Markovića i Jelene Mežinski Milovanović; publikacija *Arhitektura.Skulptura. Spomin. / Architecture.Sculpture.Remembrance. Umetnost spomenikov Jugoslavije 1945-1991 / The Art of Monuments of Yugoslavia 1945-1991* u izdanju Zavoda DESSA arhitekturni center; studija *Negotinske pivnice: Participativni urbani dizajn / Wine Cellars of Negotin: Participatory Urban Design* autora Zorana Đukanovića i Arnaldo Bibo Ćekini; i monografija *Yugo-momen(Ti)tomanija. Bogdan Bogdanović između mašte i političke stvarnosti* autora Aleksandera Trumića.

Žiri se i ovoga puta rukovodio kriterijumima teorijske zasnovanosti, zastupljenosti kritičke misli, precizne, jasne i dosledne eksplikacije, učinjenog stvaralačkog, obrazovnog i ukupnog kulturnog doprinosa. Prateći ove kriterijume, u užem izboru se našlo četiri dela: *Arhitektura.Skulptura. Spomin. Umetnost spomenikov Jugoslavije 1945-1991*; *Bogdan Bogdanović, Biblioteka Beograd. Biblioteka arhitekta*; *Negotinske pivnice: Participativni urbani dizajn* (poređana po azbučnom redu) i *Yugo-momen(Ti)tomanija. Bogdan Bogdanović između mašte i političke stvarnosti*.

Žiri je bio jednoglasan u odluci da knjiga Aleksandera Trumića *Yugo-monumen(Ti)tomanija, Bogdan Bogdanović između mašte i političke stvarnosti* u najvećoj meri odgovara traženom

kritičko-teorijskom aspektu teksta o arhitekturi, koji, po mišljenju žirija, predstavlja kriterijumsko težište prve kategorije Nagrade "Ranko Radović". U oceni je, međutim, od važnosti bio i uvid da je tu dimenziju autor knjige oplemenio istoriografskim, biografskim i sasvim originalnim literarnim vrednostima, kao i nesvakidašnjim stilom kazivanja i strukturiranja teksta.

Aleksandar Trumić je ličnosti i delu Bogdana Bogdanovića pristupio kao što bi i svaki drugi revnosni istraživač. Ponirao je u višeznačnost njegove memorijalne arhitekture i ukrštao saznanja s njegovim pisanim delom, sledio trag njegove arhivske zaostavštine, uosećavao se u duh stvaraoca, ali ishodišta njegovog poduhvata ukazuju da je bio vođen višim istraživačkim ciljem. Onim, naime, koji ga je neminovno stavio pred mnoge nedoumice i samosuočavanja. Kako domašiti horizont Bogdanovićeovog složenog stvaralačkog i intelektualnog sveta, te kako ga potom sagledati i iznutra? Dosadašnje malobrojne studije iz istoriografskog ugla to su u određenoj meri uspevale, ali nisu, već samom svojom prirodom, rastumačile svu višeslojnost, zamršenost, pa i očigledne protivrečnosti i sukobljenosti koje vrebaju ispod naslaga vrhunskog estetizma i suverene Bogdanovićeve kognicije. Poetička strana njegove umetnosti je za istraživače svagda bila možda i lakši zadatak, ali da li se, recimo, u potpunosti može dokučiti i sa uspehom preneti Bogdanovićeve erudijska, transistorijska eksplikacija vlastitog stvaralaštva, a da to nije puka reprodukcija? Kako razumeti njegovu preciznost neodređenog? Kako analitičkim mišljenjem dokučiti ono što se analitičkom mišljenju opire? Kako, zapravo, razumeti Bogdana, kako ga je Trumić u jednom trenutku prozvao?

Kao istraživač, stao je iza naoko jednostavnog odgovora. Poduhvat je nemoguće obaviti kao objektivan posmatrač, predmet svog istraživanja se ne može sasvim sagledati spolja, već samo u živom odnosu u kom je spoznaja ravna samospoznaji. Kaprice svog bivšeg profesora i mentora, njegova nadrealistička snoviđenja, njegovu gradoslovnu mudrost, novogovor, skulptorsko-arhitektonsko majstorstvo, njegovu tehniku obrade kamena iz crteža, i crteža u kamenu, njegovo napredno gradoljublje i gradomržnju prema Beogradu posebno, ideološko-političke strasti i stranputice, njegov prinudni odlazak iz rodnog grada 1993, život u egzilu i mnogo šta drugo, moguće je razumeti jedino iz same Bogdanovićeve, no i sopstvene duhovne i doživljajne ravni. A to znači samo u bliskosti ravnopravnog i iskrenog dijaloga, u uzajamnosti heurističke, otkrivalačke igre. Još kao Bogdanov postdiplomac Trumić se dobro uputio u protomajstorovu heuristiku, a onda, zaokruživši svoj životni put urbaniste, pisca i pedagoga - dugogodišnjeg profesora urbane sociologije na Univerzitetu u Lozani, u svom istraživanju primenio, i knjigom u delo sproveo.

Posle početnog poglavlja "Međ oblacima i spomenicima" preneo je verodostojne razgovore koje je s profesorom vodio "tokom dve neprospavane noći i tri pospana dana". U tim dijalozima, koji svojim ishodima pružaju samo onoliko zaključaka koliko ih sami izvedemo, on je sve samo ne puki biograf i

dokumentarist. Iskazuje se kao dostojan sagovornik-heurist, saigrač, senzitivni polihistorik, teorijski poeta i poetični teoretičar, a u mnogome i kao Bogdanovićev Sokrat. On je sabesednik koji babičkom veštinom navodi Bog-dana na domišljanje već rečenog i već negde napisanog i objašnjenog, na ponovno objašnjavanje, doricanje istina, na iznošenje nepoznatih činjenica i detalja iz biografije, neizrečenih spoznaja i uvida. Trumić na taj način uspeva da dotakne bezmalo svaki aspekt njegove stvaralačke i intelektualne ličnosti. Takođe bivaju otkriveni i mnogi njegovi podsticaji na stvaralaštvo, uzori, temelji njegove naučne radoznalosti i umetničke kreativnosti. Tokom "razgovorja", kako ih obojica zovu, srpsko-hrvatskim odnosno hrvatsko-srpskim jezikom u dva narečja, s pokojim iznenadnim skokom u nemački, francuski i starogrčki, Bogdanovićeve lucidnost i duhovitost postaju zarazne, a njegovo delo razumljivo i pristupačno. Sve to Trumić s maestralnom ličnom i književnom nadgradnjom uspeva, pa je knjiga kao kakav produženi Bogdanov traktat, poliglotski živ, neobjavljen i nov. Zahvaljujući vanrednom pronicanju u stil njegovog mišljenja i govora, Bog-dan se u ovoj knjizi doista povampirio, po crti ironičnog dokaza u njegovu vampiroidnost, koji su zajednički izveli sagovornici na 162. strani. Međutim, i sam Trumić, autor ove knjige, istraživač zapretenog intelektualnog i stvaralačkog sveta Bogdanovićevog nije ostao nedirnut, povlašćen i udobno izdvojen u svojoj poziciji pisca. Oblikovan ovim razgovorima, životno preobražen, u potpunosti je razotkriven i dokazan kao umetnik, naučnik i vrstan stvaralac.

Iz svih navedenih razloga žiri je bio jednoglasnog mišljenja da je knjiga Aleksandera Trumića *Yugomonumen(Ti)tomanija* sasvim originalno štivo snažnih teorijskih i kritičkih deonica, duhovitih i književno moćnih pasusa i replika, po svemu beskompromisno u svojoj samo relativnoj hermetičnosti, no i slobodnoj strukturi poglavlja i tema. Kao takva, ona je dragocen prilog potpunijem i tačnijem sagledavanju Bogdanovićeve ličnosti i stvaralaštva.

U Beogradu i Rijeci, 04. 12.2020.

Članovi žirija

dr Zlata Vuksanović-Macura, dipl. inž. arh., predsednica žirija

prof. dr Luka Skansi, dipl. inž. arh.

Slobodan Giša Bogunović, diplomirani filozof